

בבא בתרא כ"ט

אביי אמר שמא עצה טובה קמ"ל הגמרא דנה, מנין למדנו, שחזקה היא בשלש שנים. והביא רב יוסף ראייה מהכתוב בירמיה שיכתבו שטרות על קניית קרקעות לראיה, לפני שייצאו לגלות. ולכאורה הסיבה לכך, כיון שלא יספיקו להחזיק בקרקע שלש שנים. אמר לו אביי, אולי גם בשנה אחת היא חזקה. ושם הנביא משמיע לנו עצה טובה⁵²⁹, ששטרו יהיה מוכן בידו לראיה ואם יערערו עליו לא יזקק לעדים. שאם תאמר שהכתוב בא ללמדנו את דין חזקה, מדוע ירמיה שלח לאותם שגלו לבבל עם יכניה: "בְּנֵי בְתִים וְשָׁבוּ וְנִטְעוּ גִּפְתֵי וְאָכְלוּ אֶת פֶּרְיָן". למה לו להזהירם על זאת?, אלא הוא השיאם עצה טובה, וגם כאן הוא נתן עצה טובה. וכן הוא נתן עצה טובה כשאמר להם היכן שטרותיהם ישמרו יותר בכתוב: "וַיִּנְתְּמֶם בְּכָלֵי חֶרֶשׁ לְמַעַן יַעֲמְדוּ יָמִים רַבִּים". אלא אמר רבא שנה ראשונה אדם מוחל, על פירות קרקעו לאדם האוכל אותם, שתיים אדם מוחל, שלש אינו מוחל. וזה ששתק ולא מיחה ודאי מכרו לו.

אלא א' רבא אדם אינו מקפיד שנה ואמר לו אביי כיון שאדם מוחל על שתי שנים ושתיים שלש מקפיד כשהקרקע חוזרת ממי שיצא עליו ערעור בסוף שנתיים תחזור בלא הפירות שהרי מחל עליהם!. מדוע רב נחמן אמר במחזיק בקרקע חבירו והבעלים הקודם הלך והביא עדים שאכלם שתי שנים ולא יותר שהקרקע חוזרת, והפירות שאכל בשתי השנים חוזרים?⁵³⁰ אלא אמר רבא בשנה ראשונה אדם לא מקפיד על מה שאחר ירד לתוך שדהו בלא רשותו, אבל אינו מוחל על הפירות שאכל, שתיים אינו מקפיד. שלש מקפיד מפני ששילש באיוולתו להכנס בלא רשות הבעלים, וזה ששתק ולא מיחה ודאי מכרו לו⁵³¹.

אלא אמר רבא שנה אחת ושתיים אדם נזהר בשטר יותר אינו נזהר אלא אמר רבא שנה אחת ושתיים אביי אמר לו אביי אם כן, למי שירד לנכסי בי בר אלישיב שמקפידים אפילו על מי שעובר על מיצרי שדותיהם תהיה חזקה לאלתר, הואיל ולא מיחו. ואין לומר שכן הדין, שאם כן אם כן נתת דבריך לשיעורין? אלא אמר רבא, שנה ראשונה אדם נזהר בשטרו, שתיים נזהר, ויותר אינו נזהר לשמור על שטרו. אמר לו אביי, אלא מעתה מחאה שלא בפניו לא תהיה מחאה, מפני שיאמר לו אם היית מוחה בפני הייתי נזדהר בשטרי

529 אביי היה יכול להקשות שמא הוא עמד בתוך עשר ומוהיר על תחילת י"א ואין אפילו שנה אחת. ובשנה אחת היא חזקה. ור"ח פירש שרב יוסף גורם שהרי נבא עומד בתשע ומוהיר על י"א שתלכד העיר ויסמכו על חזקת ג' שנים. ומביא לכך ראייה ממה ששנינו בסדר עולם. תוס'.

530 עד כאן פירש רש"י ז"ל מכאן ואילך פירוש רשב"ם.

531 תוס' הקשו אם כן מנין שרבי ישמעאל לומד משור המועד ולא חכמים, הרי גם הם יכולים ללמוד משור המועד כיו שלא מיחה בג' שנים בדבר שמקפידים ודאי מכרה לו או נתן במתנה. וי"ל שרבי ישמעאל שהולך אחר אכילות יכול ללמוד משור המועד, מפני שאינו תלוי בשהיית זמן. אבל לרבנן שתלוי בשהיית הזמן אי אפשר ללמוד משור המועד. תוס'.

יותר משלש שנים⁵³²? מתרצת הגמרא, שהמערער שמחה שלא בפניו, יכול לומר לו, שהשמועה שמחיתי הייתה מגיעה אליך דרך חבריך, ואם היתה לקוחה בידך היית נזהר בשטרך יותר משלש שנים.

ר"ה א' שאכלן רצופות
אמר רב הונא, שלש שנים שאמרו כשאכלן רצופות, אבל לא אם הניחה שנה שניה ואחר כך אכלה שתי שנים שלישית ורביעית. מפני שבעל השדה יכול לומר, לא מחיתי משום שהוברת אותה בשנה השניה, וגילית דעתך שאינה שלך ולכן לא זרעת אותה. שואלת הגמרא, מה רב הונא מלמד, הרי שנינו במשנה, חזקתן שלש שנים מיום ליום, שלא יהיה הפסק בינתיים? עונה הגמרא, שהיינו אומרים שמה שהמשנה אומרת מיום ליום, בא למעט שלא יהיו מקוטעות. כמו ששנינו בסיפא, בשדה הבעל חזקתה שלש שנים ואינה מיום ליום, אלא ג' חדשים בראשונה וג' חדשים באחרונה וי"ב באמצע. ואפילו אם השנים שלמות ומפורות. ורב הונא אמר, שהמשנה אומרת שלש שנים מיום ליום דוקא, למעט מפורות.

ר"ה מודה במקום שמובירים
אמר רב חמא מודה רב הונא שדי בחזקת אכילת שנים מפורות במקום שמובירים את הבקעה. שנוהגין לזרוע את השדות שנה אחת ולהוביר שנה כדי שלא להכחיש את הקרקע, שהרי החזיק בה כמו שאנשים מחזיקים⁵³³. והחידוש בדבריו הוא, כשיש מי שמוביר את שדהו, ויש מי שלא מוביר. ואותו אדם הובירה, והשדה עומדת בין שדות בורות כמותה. והמערער אינו יכול לומר לו אם היא שדה שלך היית צריך לזרעה, מפני שיכול לומר לו, איני יכול לשמור שדה אחת זרועה בבקעה גדולה שאינה זרועה⁵³⁴. או שיכול לומר לו, טוב לי להוביר את השדה שנה אחת כדי שיגדלו בה פירות רבים יותר בשנה הבאה.

אביי אמר השכנים שמעידים יודעים שואלת הגמרא על רב הונא שאמר שצריכים סגר ביום ובלילה שלש שנים רצופות ולא מפורות. ממה ששנינו במשנה שחזקת הבתים שלש שנים. והרי בבתים ביום יודעים שהוא גר בהם ולא בלילה, ובכל זאת היא חזקה⁵³⁵, והרי הלילות מפסיקים בין הימים? אמר אביי,

532 אין להקשות את הקושיה של אביי אלא כשהם גרים בעיר אחת, שאם הם בעיר אחרת כיון שאינה מחאה אינה חזקה, שהרי אינו צריך לבוא ולמחות בעיר אחרת בפני המחזיק שם. תוס'.

533 אבל השנה שהובירה אינה עולה לו לחשבון שלש שני חזקה וצריך לשמור שטריו יותר משלש שנים עד שילקוט שלש שנים. ואם השני טען אני באתי בתוך שלש ומצאתי שדי ריקם ולכך לא מחיתי יכול לומר לו מ"מ היה לך למחות שאע"פ שלא זרעתה הייתי עושה בה ניר שאחר הקציר והיה לך להבין שבשביל שלא להכחיש כחה לא חפצתי לזרעה כמנהג שדות העיר. רשב"ם.

534 איני להושיב שם שומר לבדו בשבילה אבל כשכולן זרועות כולם שוכרים שומר ואין מכניסים לשם בהמות. רשב"ם

535 בשדה ובכל השאר אין דרכם לעשות מלאכה בלילה וכשמעמידים עדים על מלאכת ימי שלש שנים היא חזקה, אבל בבתים שהדרך לגור בהן בלילה וכיון שהמחזיק אינו יכול להביא עדים שראוהו גר בלילות הן מפורות. ולדברי רב הונא המערער יכול לטעון אני ראיתי שלא היית דר בלילות ולכן לא חששתי למחות ומדוע

כיון שהשכנים שלו הם הרגילים להעיד. והשכנים יודעים שהוא גר בבית ביום
ובלילה. ואם המערער יטעון הבא לי עדים שגרת בו ביום ובלילה הם יוכלו להעיד
על כך⁵³⁶.

רבא אמר כשבאו שנים ואומרים ששכרו אמר רבא, כגון שבאו שני עדים ואמרו אנו
את הבית וגרו בו ג' שנים נתנו
שכרנו ממנו את הבית וגרנו בו שלש שנים ביום
בלילה. ואמר רב יימר לרב אשי, הרי עדים אלו הם נוגעים בעדות. שאם לא יעידו
שהבית הוא של המשכיר יאמרו להם לכו ותנו לבעלים את שכר הבית⁵³⁷. אמר לו
רב אשי, דיינים שפלים, שאינן בקיאים בדין דנים כך, ומקבלים עדות של אלו
אם כבר נתנו למשכיר שכר הבית, ורבא אינו מדבר במקרה כזה. אלא כגון שהם
מחזיקים את שכר הבית ואומרים למי יתנו אותו.

מר זוטרא א' שאם טען יבואו עדים אמר מר זוטרא⁵³⁸, מערער שטען ואמר⁵³⁹ אני
יעידו טענתו טענה
ראיתי שלא גר בימים ובלילות ולכן לא מחיתי,
יביא שני עדים להעיד בו שגר בו שלש שנים ביום ובלילה טענתו טענה, והמחזיק
צריך להביא עדים להכחישו. ומודה מר זוטרא שבסתם אנו לא טוענים כן
למערער, אבל כשהמערער הוא רוכל המחזור בעיירות למכור קישוטי נשים ואינו
חוזר לעירו אלא אחר זמן ארוך, טוענים לו⁵⁴⁰.

ורב הונא שאמר שצריך שיהיו רצופות, מודה בחנויות של מחווא, שמוכרים בהן
להם ויין, שעובדים ביום ולא בלילה. שאם טען אין חוששים לטענתו, ואפילו

היא חזקה. רשב"ם

536 אבל אנו לא טוענים לו כמו שמפרשים בסמוך. רשב"ם.

537 תוס' הקשה מדוע הם נוגעים בעדות הרי יש להם מיגו שיכול לומר פרענו לך, שהרי מדברים על המשנה
לפני שנתקנה שבועת היסט. וי"ל שאינו מיגו מפני שהם יראים לומר פרענו לך שמה האחר יוכה בדין ויצטרכו
לשלם לו. תוס'.

538 מר זוטרא אמר מימרא בפ"ע. ולמר זוטרא היה פשוט שאע"ג שכל האמוראים אמרו שצריכים ג' שנים
רצופות לא מחייבים את המחזיק להביא עדים שיעידו בפירוש על כל הימים והלילות, אלא יעידו שתם שראוהו דר
ג' שנים. ומסתמא אם דר בבית גר בו גם בלילות. ואמר שאם המערער טען ואמר הבא עדים שגרת ביום ובלילה
טענתו טענה. כיון שהוא טוען טענת ברי, ואמר אני ראיתי שלא דר בלילות בביתי ולכן לא מחיתי ואין חזקתו
חזקה. וצריך להביא עדים להכחישו ולומר לו שהיה לו למחות. רשב"ם.

539 ר"י ב' מרדכי הקשה לפירוש רש"י אפילו אם לא טען נשאל אותם, שמה אינם יודעים על הלילות ולא נציא
ממון על פיהם שלא כדין. ואינה פירכא כיון שהעידו על הימים אפ' יאמרו אין אנו יודעים על הלילות מסתמא
שאם דר בימים דר גם בלילות, אלא אם המערער יטען שלא דר בלילות. ור"ח פירש שדברי מר זוטרא נאמרו על
הקושיה של רב יימר, ואמר שאם המחזיק טען יבואו שני עדים גרו שלש שנים ביום ובלילה ונתנו לי שכר ויצאו,
ואלו שגרו הם אחרים טענתו טענה, ואומרים שאינם נוגעים בעדות שהרי אינם גרים בה עכשיו שיכול לומר להם
הבו שכרי, והם עצמם אמרו שגרו והם אמרו פרענו, והפה שאסר הוא הפה שהתיר. ור"ת גורס דדיירנא בה ג'
שנים, ואביי רבא סוברים שא"צ להביא עדים על הימים ועל הלילות. ורבא לא בא לחלוק על אביי אלא להוציא
מסברת המקשה. תוס'.

540 שמה החזיק בביתו משום שאינו קבוע בעיר, וכשהיה בא לעיר המחזיק יצא מן הבית והמערער לא ידע
מעולם שהחזיק בביתו, ולכך שתק ולא מיחה. ויביא המחזיק עדים שלא יצא מן הבית כל שלש השנים אפילו
לילה אחת. ול"ג ומודי רבא שהרי רבא לא דיבר לעיל אם טוענים לו או שהוא טען בעצמו. ורבא תירץ לפי רב
הונא והיו צריכים לגרוס ומודה רב הונא. רשב"ם.

שלא גר בו בלילות היא חזקה טובה, מפני שאין דירתם אלא ביום⁵⁴¹.

חזקה לסירוגין
בשפחה
רמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא קנו ביחד שפחה. ועבדה אצל
כל אחד מהם שנה, זה השתמש בה בשנה ראשונה, שלישית,
וחמישית⁵⁴². וזה השתמש בה שניה, רביעית, וששית. וכשיצא עליה ערער באו
לפני רבא. ואמר להם מאיזה טעם עשיתם כך?, כדי שלא תחזיקו זה על זה⁵⁴³.
וכמו שאינה חזקה להחזיק זה על זה, כך אינה חזקה לעלמא, להחזיק על אדם
אחר שמערער וטוען שהיא שלו. ולא אמרו זאת אלא אם לא כתבו 'עיטרא', שטר
חלוקה בעדים שתעבוד לזה שנה, ולזה שנה⁵⁴⁴. אבל אם כתבו 'עיטרא' יש לדבר
קול, וחזקתם חזקה⁵⁴⁵.

אכלה חוץ מבית רובע קנה כולה
חוץ מבית רובע
אמר רבא, מי שהשתמש בשדה חוץ מבית רובע
שלא עבדה ולא נזרעה, קנה את כולה חוץ מבית
רובע. אמר רב הונא בריה דרב יהושע, ולא אמרו זאת אלא כשהוא ראוי לזריעה
ויכול לומר לו אם הוא שלך מדוע לא זרעת בו, ולכן לא מחיתי. אבל אם הוא
לא בר זריעה קנה אותה אגב כל הקרקע. והקשה רב ביבי בר אביי, הלוקח שדה
מחברו שאינה בת זריעה במה יקנה אותה?. באיזו אכילה של שלש שנים תהיה לו
חזקה!. אלא הוא קונה אותה בהעמדת בהמותיו שם לרבוץ ולרעות או לשטיחת
פירותיו. וכן כאן חזקתו אינה חזקה ברובע שזרע אפילו שאינו ראוי לזריעה, מפני
שהיה צריך להחזיק בה בהעמדת בהמותיו לרבוץ ולרעות, או בשטיחת פירות.
ולא קנה אותה אגב שאר הקרקע.

541 ומועיל להם אם החזיקו ג' שנים אם היו מפורזות כיון שדרכם בכך, כמו במקום שמובירים את השדות בחלק מהשנים. והחיידוש הוא שהיא חזקה לחנוונים, אפילו שיש בני אדם שאינם חנוונים שדרים בהן בין ביום ובין בלילה. תוס'.

542 שאין אחד מהן יכול להחזיק בה ג' שנים רצופות להפסיד חבירו.

543 רשב"ם פירש שאע"ג ששנינו השותפין אין להם חזקה זה על זה עשו כן מפני שלא היו להם עדי שותפות. וקשה לר"י שאותו החזיק שנה ראשונה יש לו חזקה. וי"ל שלא רצו שאחד יחזיק ג' שנים, שלא תשתכח השותפות. תוס'.

544 י"מ שיש קול והיה לו למחות מיד ולא לתר היא חזקה, כמו שהמוכר מכרה להם בפניו שהרי הניחם להביא עדים ולכתוב עליו שטר חלוקה ושתק. או מכיון שיש שני חזקה מפורזות ועיטרא יש לדבר קול והוא כחזקה גמורה, שהיה לו למחות ולא מיחה. ואין נראה אלא משלש שנים ראשונות היא חזקה כיון שיש עדים ושטר לשניהם יחד. כמו שאמרו לקמן שלש לקוחות מצטרפות, אמר רב וכולן בשטר. שהיה למערער למחות בתוך שלש שנים ואינו יכול לומר בשביל שראיתי מחזיק בדילוג לא מחיתי שהייתי סבור לכך אתם עושים שאתם יראים להחזיק שנים רצופות. שהשטר מוכיח שלא בשביל כן עושים אלא שע"מ כן חלקו שכן יהיו משתמשין וכן עיקר. רשב"ם.

545 בפרק המפקיד אמרו בדין אין מורידין קרוב לגכסי קטן לא שנה עביד עיטרא לו שנה לא עביד הוא מפני שביתומים החמירו. תוס'.